

بررسی عوامل اجتماعی موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول خدانظر عیسی زهی ریگی^۱، علیرضا خدای^۲، مجید رضا کریمی^۳، سید کوروش سرورزاده^۴ چکیده:

هدف: یکی از مسائل مهم جامعه‌ی ما افت تحصیلی دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی است. پدیده‌ای که مانع جدی برای رسیدن به اهداف عالی آموزش و پرورش به حساب می‌آید. هدف تحقیق حاضر بررسی جامعه‌شناختی افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش است.

روش: روش تحقیق در این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است و از تکنیک‌های پرسشنامه و مصاحبه و همچنین مطالعات کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش استفاده شده است. جامعه‌ی آماری این تحقیق کلیه‌ی دبیران مقطع متوسطه‌ی اول شهر خاش می‌باشند. و نمونه آماری ۱۶۹ نفر از دبیران می‌باشند که به سوالات پرسشنامه مربوط به افت تحصیلی دانش آموزان پاسخ داده‌اند. در این پژوهش نتایج آزمون آلفای کرونباخ با مقدار ۰,۸۸۴ نشان داد سوالات پرسشنامه (۲۵ آیت) از اعتبار مطلوبی برخوردار است.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان داد بین کاهش ارتباط اولیا و مربیان و بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین و بین مسائل آموزشی مدرسه با افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه‌ی اول شهر خاش رابطه‌ی معکوس و معنادار وجود دارد. همچنین بین اختلاف و جدایی والدین و بین ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب و بین اعتیاد والدین با افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه‌ی اول شهر خاش رابطه‌ی مستقیم و معنادار وجود دارد.

نتیجه‌گیری: افت تحصیلی در دانش آموزان دارای عوامل گوناگونی است که در این میان، نقش عوامل اجتماعی بسیار برجسته است. تحقیق حاضر نشان داد پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین، اعتیاد، روابط خانوادگی و ... در افت تحصیلی دانش آموزان تاثیرگذار است که باید در جهت مدیریت آنها تلاش شود.

کلیدواژه‌ها: افت تحصیلی، اعتیاد، مدرسه، آموزش و پرورش، پایگاه اجتماعی، پایگاه اقتصادی.

پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۵/۲۸

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۵/۲۶

^۱ - دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، گروه علوم اجتماعی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران. khodanazar@gmail.com

^۲ - استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران (نویسنده مسئول). alirezakhoddamy@yahoo.com

^۳ - استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران. Majid321@gmail.com

^۴ - استادیار برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای، گروه برنامه ریزی شهری، واحد جهرم، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران. ssarvarzadeh@yahoo.com

مقدمه

آموزش و پرورش یکی از قدیمی ترین نهادهای اجتماعی است. آموزش و پرورش رسمی به صورت یک نظام فراگیر ابتدا در جوامع پیشرفته و متعاقب آن در جوامع در حال پیشرفت پی ریزی شد. امروزه جامعه ای نیست که این نظام نقشی در تحول و پیشرفت آن نداشته باشد. (فومنی، ۱۳۸۲: ۱۳). یک نظام آموزشی کارآمد کمترین افت تحصیلی و بالاترین بازدهی را دارد. به عبارت دیگر افت تحصیلی شامل جنبه های مختلف شکست تحصیلی چون غیبت مطلق از مدرسه، ترک تحصیل دانش آموز و سال های مقرر آموزشی، تکرار پایه ی تحصیلی، کیفیت نازل تحصیلات دانش آموز در مقایسه با آنچه که باید باشد. و کسب محفوظات به جای معلومات است (کاکیا، ۱۳۷۹: ۲۷). امروزه مدرسه در حکم مهمترین نهاد تعلیم و تربیت جایگاه ویژه ای دارد و در کنار خانواده وظیفه ی تعلیم و تربیت دانش آموزان را به دوش می کشد. یادگیری مستلزم کنش و واکنش های بین دانش آموزان و محیط است. در صورتی که این رابطه به درستی صورت نگیرد سبب بی علاقه شدن دانش آموزان به آموزش و افت تحصیلی آنان خواهد شد. شکست یا افت تحصیلی چیزی را اندازه گیری می کند که بر گروهی از دانش آموزان در یک دوره از زمان اتفاق می افتد و مشخص می کند که چه تعداد از دانش آموزانی که کلاس معینی را شروع کرده بودند دچار افت تحصیلی شده اند. این نرخ نشان دهنده ی نسبت دانش آموزانی است که مدرسه را قبل از اتمام سال تحصیلی و بدون تمام کردن برنامه ی دبیرستان ترک می کنند اعم از این که سال بعد برگردند یا خیر (سهرابی، ۱۳۸۴: ۱۵۰).

به اعتقاد صاحب نظران عوامل موثر بر بی علاقه شدن دانش آموزان به آموزش به دو دسته ی عوامل درون مدرسه ای و عوامل بیرون مدرسه ای تقسیم می شوند. عوامل درون مدرسه ای شامل عوامل فرهنگی، عوامل رفاهی و عوامل آموزشی درون مدرسه است. اما عوامل بیرون مدرسه بسیار متعدد هستند. با توجه به این که مدارس نیازهای اغلب دانش آموزان را برآورده نمی کنند و نمی توانند در آنان علاقه و انگیزه ی لازم را برای تحصیل علم به وجود آورند. (کوئن ۱۳۹۳). یکی از دلایل افت تحصیلی دانش آموزان عدم ایجاد ارتباط صحیح بین معلمان و دانش آموزان است. ایجاد ارتباط صحیح یکی از مهم ترین مهارت های حرفه ی معلمی محسوب می شود. و به همین جهت لازم است که معلم قبل از هر مهارت دیگری آن را پرورش دهد. (کوثری، ۱۳۸۹: ۵). داشتن مهارت ارتباط که جزئی از مهارت های معلمان می باشد بخش مهمی از لوازم ضروری برای ایفای مناسب نقش های اجتماعی از جمله نقش معلمی است. بعضی از این معلمان آن قدر از مهارت های ارتباطی

برخوردارند و به شیوه ای موثر به کار می گیرند که شخصیت شان همانند یک آهن ربا همه را به خود جذب می کند. و برخی نیز به جهت فقدان یا ضعف مهارت های ارتباطی موثر موجب دیگران گریزی می شوند. (نیکدل، ۱۳۸۹: ۴).

یکی از عوامل مهم در پیشرفت یا افت تحصیلی دانش آموزان خانواده است. خانواده اولین مکانی است که کودک در آن زندگی می کند و تربیت می شود. از جمله عوامل خانوادگی موثر می توان شرایط عاطفی و امنیت محیط خانواده، شرایط اجتماعی و اقتصادی، تحصیلات و سطح فرهنگ خانواده، تعداد اعضا و اشتغال مادران را نام برد. این که والدین با دانش آموز و درس و تحصیل او چگونه برخورد کنند و در الگوهای تربیتی خود برای چه نوع رفتارهایی ارزش قائل شوند یکی از اجزای اساسی در شکل گیری نگرش دانش آموز نسبت به تحصیل است. از عوامل دیگر افت تحصیلی دانش آموزان می توان به، جدایی والدین از یکدیگر، فوت والدین، شرایط عاطفی و روانی دانش آموزان و والدین آنها و بی سوادی والدین را به عنوان عوامل اجتماعی افت تحصیلی هم اشاره کرد. سواد والدین در امر تحصیل فرزند نقش دوجانته ای دارد. از یک سو برای آن ها جنبه ی کمکی دارد و از سوی دیگر انگیزه ای برای درس خواندن آن ها می شود. اما بی سوادی والدین نیز آسیب دو جانبه ای دارد. زیرا این قبیل والدین به تنهایی نمی توانند از نظر آموزشی و تحصیلی کمکی به کودکان خویش نمایند بلکه الگوی تقلیدی نامناسبی برای فرزندان خود هستند. مشکلات ناشی از مدرسه بخصوص مشکلات ناشی از معلم و شیوه ی تدریس او می تواند به تنهایی به اندازه ی مجموعه ی عوامل متعدد در روند آموزش و تحصیل دانش آموز تأثیر بگذارد. برخی دیگر از مشکلات ناشی از مدرسه تأثیر مستقیم بر افت تحصیلی دانش آموز دارد شامل کیفیت فضای آموزشی، تغییرات پی در پی محتوای کتاب های درسی، تویخ و تنبیه دانش آموز، عدم رسیدگی به علت غیبت های دانش آموز و.... هستند. در مورد عوامل اجتماعی موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان می توان گفت این عوامل که بیشتر آن ها از اختیار دانش آموز، خانه و مدرسه خارج هستند شامل مواردی چون کمبود امکانات تحصیلی در اجتماع، عدم انگیزه دانش آموزان برای پیشرفت در اجتماع، کم ارزش شدن مدرک تحصیلی و نداشتن امکانات رفاهی معلمان است. دانش آموز لباس و قیافه ی معلم را می بیند و غیر مستقیم درس نظم یا درس بی نظمی می گیرد. درس خوش

اخلاقی، مهر و محبت و یا درس خشونت می‌گیرد. حتی در و دیوار کلاس، وسعت و نور کلاس، نوع اداره‌ی عمومی مدرسه در شکل گرفتن شخصیت دانش آموز نقش تربیتی دارد. (سیف، ۱۳۸۳). آموزش و پرورش اجزای به هم پیوسته‌ای هستند که هر یک نقشی مهم و ضروری برای حفظ بقای کل جامعه ایفا می‌کنند. در چارچوب سطح کلان جامعه شناسی آموزش و پرورش این شیوه‌ی نظریه پردازی به تحلیل اثرات ساختار آموزشی بر کل جامعه می‌پردازد. کلاس درس بر حسب کارکرد آن برای مدرسه تبیین می‌شود. و مدرسه بر حسب کارکردش برای نظام آموزشی و نظام آموزشی بر حسب کارکرد خود برای جامعه است. از دیدگاه کارکردی کلاس درس عامل اجتماعی شدن می‌باشد بدین معنا که کلاس درس عاملی است که از طریق آن شخصیت افراد به گونه‌ای تربیت می‌شود که بتوانند برای ایفای نقش‌های بزرگسالی آمادگی داشته باشند (شارع پور، ۱۳۸۷: ۲۰). از این دیدگاه تضاد تعلیم و تربیت بویژه آموزش و پرورش رسمی وسیله‌ای است در دست قشرها و طبقات خاص جامعه برای تحکیم هنجارها و ارزش‌های موردنظر و دوام خود در جامعه. دیدگاه تضاد آموزش و پرورش همگانی را به منزله‌ی نوعی ابزار جامعه‌ی سرمایه‌داری تلقی می‌کند که راهیابی به سطوح عالی آموزش و پرورش را از طریق کارکرد گزینش و تخصیص و اغواء و فریب مردم کنترل می‌کند. کسانی که بر نظام آموزشی تسلط دارند از طریق آن افراد جامعه را در جهت تحقق مقاصد خویش تربیت می‌کند. (مشکی و همکاران ۱۳۹۰)

به اعتقاد نظریه پردازان این دیدگاه با وجود آنکه توسعه‌ی آموزش و پرورش همگانی بی‌سودی را عملاً حذف کرد. و تعلیم و تربیت دسترسی به یادگیری تجربیاتی را که ذاتاً باعث شکوفایی شخص می‌شوند را فراهم آورده اما نظام مدرسه احساس بی‌قدرتی را که بسیاری از افراد در جای دیگری تجربه می‌کنند بازتولید می‌کند. بدین ترتیب به اعتقاد آن‌ها نظام آموزشی یکی از عناصر اساسی در بازتولید ساختار طبقاتی حاکم در جامعه است. (شارع پور، ۱۳۰: ۷۳). جامعه‌شناسان آموزش و پرورش بر اهمیت تدریس و نقش معلم تأکید می‌ورزند. و به این نکته اذعان دارند که این نقش شامل اوضاع روانی، ارزش‌ها و رفتاری است که جامعه برای هرکس که این مقام را احراز کرده قائل شده است. (لقمان و همکاران ۱۳۹۰). برای فهم ساختار و فرایند اجتماعی نقش معلم سه دیدگاه عمده‌ی نظری در جامعه‌شناسی تدریس مطرح است. ۱- نظریه‌یکارکردگرایی ۲- نظریه‌ی تضاد ۳- نظریه‌ی تفسیری. هر یک از این سه نظریه‌ی یاد شده بر نقش کانونی معلمان و نهاد آموزش تأکید دارند. اما هر یک به این نقش به گونه‌ی خاصی می‌پردازند. در نظر صاحب نظران دیدگاه

کارکردگرایی، نقش آموزش و پرورش انتقال دانش فرهنگی، ارزش ها و باورهاست. در حالی که در دیدگاه نظریه ی تضاد نقش آموزش و پرورش بازتولید ساختار اقتصادی و تقسیم بندی نیروی کار است. این در حالی است که از دیدگاه تفسیری نیز نقش آموزش و پرورش نیز همان فرایند اجتماعی شدن است. (وین و وایت، ۱۹۹۷).

مدیران و معلمین می توانند با رفتار و کردار خود الگویی نمونه باشند. دانش آموزان بیشتر در تجربه و روابط مدرسه ای خود شیفته و تحت تأثیر شخصیت و رفتار یکی از معلمان یا اساتید خود قرار می گیرند. و یکی از معلمین را به عنوان الگویی برای زندگی آتی خود انتخاب می کنند رابطه ی خوب یا بد آثار مطلوب یا سونی را در روابط دانش آموزان در زندگی حال و آینده ی آن ها دارد. مدیران و معلمان باید در غالب رفتارهای عادی روزانه ی خود چنان رفتارهایی داشته باشند که دانش آموزان تحت تأثیر قرار بگیرند و آن را به عنوان الگوی زندگی خود برگزینند. (پرایر و جرارد ۱۳۸۸).

همچنین افراد دیگر و زمینه های اجتماعی عناصر مهمی هستند که بر محیط کودکان تأثیر می گذارند. و در این محیط تعامل و زمینه ی اجتماعی از رشد شناختی آنها غیر قابل جدا شدن است. کودکان یادگیری جدید را جذب می کنند. و اگر نادرست باشند دیدگاههای نادرست خود را نسبت به جهان با سرعت بیشتری در خود جای می دهند. در این زمینه وقتی کودکان فرصت برقراری تعامل با محیط خود و بویژه با والدینشان که بخش اساسی در محیط های کودکان هستند به بهترین وجه یاد می گیرند. به عنوان مثال فعالیت های مشارکت والدین مانند تمرین، مشق شب تعاملی فرصتی را برای فرزندان ایجاد می کند تا با والدین خود ارتباط معناداری برقرار کنند. به گونه ای که کودکان دانش خود را در یک محیط اجتماعی و جسمی از طریق این فرایند ایجاد می کنند. (بایلی، ۲۰۰۴؛ نقل در تکین، ۲۰۱۱). بااستناد به نظریه ی گیدنز که از آن برای تبیین مشارکت اولیا استفاده شده است می توان گفت مجموعه ای از عوامل موثر در سطح عاملان و در سطح ساختار بر کنش موثرند که رابطه ی تعاملی این دو با هم سبب کنش می شود. ر اساس نظریه ی یادگیری اجتماعی افراد برای انجام رفتارهایشان توان خودشان را ارزیابی می کنند. و انتظار اثربخشی دارند. این انتظار اثربخشی می تواند در افزایش یا کاهش مشارکت اولیا در امور مدارس تأثیرگذار باشد. یکی از عواملی که باعث افت تحصیلی دانش آموزان می شود طلاق و جدایی والدین آنها از یکدیگر است. پدیده ی طلاق در جامعه ی امروز به منزله ی یکی از آسیب های اجتماعی مطرح

می شود که ریشه در تغییر و تحولات گوناگون فرهنگی، اجتماعی، زیستی و... دارد. و با پیچیده تر شدن زندگی امروز میزان آن نیز افزایش یافته است. طلاق پدیده ای است که بر تمامی ابعاد جامعه اثر می گذارد. زیرا سبب می شود. فرزندان محروم از نعمت خانواده که احتمالاً فاقد سلامت کافی روانی هستند تحویل جامعه گردند. بنابر این آسیب های اجتماعی ناشی از این پدیده نه تنها متوجه اعضای خانواده بلکه گریبان گیر کل جامعه و نسل آینده می باشند. (معین، ۱۳۸۲).

برای نوجوانانی که در پی شناخت از خویش هستند اطلاعات مربوط به رفتار دیگران می تواند منبع مهمی از اطلاعات باشد. از سویی هم اریکسون معتقد است که هماهنگ کردن خود با گروه اجتماعی تنها یک بخش از فرآیند پیچیده ی هویت یابی است. علاوه بر دیدن شباهت های ضروری و سازنده میان خود و اعضای گروه اجتماعی راحت کنار آمدن با تفاوت های خود و گروه های اجتماعی نیز لازمه ی هویت یابی صحیح است. افرادی که در حالات ناپایدار مثل گمگشتگی و دیررسی قرار دارند ممکن است برای تعریف خود از «گروه اجتماعی» استفاده کنند. چرا که فاقد معیارهای درونی یا احساس کفایت شخصی هستند. (گروتیوانت، ۱۹۹۲؛ واترمن، ۱۹۹۲). نوجوانان در روابط با همسالان برای کسب هویت نیاز به خودپذیرندگی دارند. و در گروه بودن برایشان حائز اهمیت است. که به نوعی بر هویت آنها تأثیر گذار نیز خواهد بود. این احساس تعلق دلیلی قابل فهم برای جست و جو کردن و موفق شدن در روابط همسالان است. جست و جو برای هویت به نوجوانان این انگیزه را می دهد که با دوستان پذیرنده و جمایتگر که دارای علائق سازگار هستند همسان شوند. همسالان هم حمایت اجتماعی و هم عرصه ی آزمایش را فراهم می کنند. و چنین گروههایی می توانند هویتی پایدار و البته سطحی را فراهم کنند. (شهرآرای، ۱۳۸۴).

همچنین یکی از عواملی که در پیشرفت یا افت تحصیلی دانش آموزان موثر است مسائل اجتماعی در مدرسه است. (گونگ و پاک سرشت، ۱۳۸۹). آموزش و پرورش به عنوان یکی از بنیادهای زندگی اجتماعی، همواره بدین شکل بوده است که به انسان ها کمک کند تا بتوانند بیاموزند که چگونه با وظایفی که بر عهده دارند آشنا شوند. و چگونه در انجام وظایف خویش توفیق یابند. ارتباط آموزش و پرورش با سازمان و فرهنگ جامعه تا بدان حد است که می توانیم بگوییم به هر نسبت جامعه به پایه ی والتری از اخلاق رسیده نقش آموزش و پرورش در آن نیز پرمایه و اثرگذارتر بوده است. (جلالوند، ۱۳۹۱). به اعتقاد پارسونز، هدف های مدرسه به عنوان یک سازمان آموزشی عبارتند از: آماده ساختن دانش آموزان برای به عهده گرفتن نقش های بزرگ سالی در جامعه از

طریق اجتماعی شدن و آشنا کردن آن ها با ارزش های جامعه و آموختن مهارت های لازم برای اجرای این نقش ها در زندگی در یک جامعه ی پیچیده. پس مدرسه باید تضمین کننده ی آن باشد که دانش آموزان مهارت ها و دانش عمومی لازم برای ایفای کارکرد در یک جامعه پیچیده را دارا باشد. (شارع پور، ۱۳۸۷). تالکوت پارسنزه ارائه ی تحلیلی نظری از کلاس درس به عنوان یک نظام اجتماعی پرداخته است. به اعتقاد او کلاس درس دارای دو کارکرد مهم است: ۱- کلاس درس را می توان یکی از عوامل مهم اجتماعی شدن دانست. زیرا وسیله ای است که به واسطه آن اعضای جامعه می آموزند تا بخواهند و بتوانند نقش های خود را به خوبی در نظام ایفا کنند. (البته به غیر از کلاس درس، خانواده و گروه همسالان نیز یکی دیگر از عوامل اجتماعی شدن هستند). ۲- کلاس درس یکی از عوامل تخصیص نیروی انسانی است. یعنی این مدرسه است که افراد را برای شغل های خاصی در جامعه انتخاب می کند. مطالعات سنجی در این باره نشان می دهد معلمان غالباً در درک روابط اجتماعی دانش آموزان در کلاس درس دچار سوء تفاهم می شوند. (شارع پور، ۱۳۸۷). علیشاه تلخابی و همکاران در پژوهشی به «بررسی مهارت های ارتباطی در رفتار کلاسی معلمان و رابطه ی آن با درصد قبولی دانش آموزان دبیرستان های شهر تهران» پرداخته اند. یافته های پژوهش نشان داد که بین نظر معلمان و دانش آموزان در مورد استفاده ی معلمان از مهارت های ارتباطی تفاوت معنی داری وجود دارد. همچنین معلمان زن نسبت به معلمان مرد در استفاده از مهارت های ارتباطی به نحو بهتری عمل می کنند و درصد قبولی دخترها نسبت به پسرها بالاتر است. همچنین بین استفاده ی معلمان از مهارت های ارتباطی و درصد قبولی دانش آموزان همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد. (تلخابی، علیشاه و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۰). کافوری و همکارانش در پژوهشی به «بررسی نقش عناصر برنامه ریزی درسی کلان در افت تحصیلی درس ریاضی سال اول دوره ی متوسطه از دیدگاه شرکای برنامه ی درسی» پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که همه ی عناصر نه گانه ی برنامه ی درسی کلان بر افت تحصیلی دانش آموزان موثر است (کافوری و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۰-۶۲). اسکندری و همکارانش در پژوهشی به «روندهای افت تحصیلی در دانشجویان رشته پزشکی و تأثیر عوامل دموگرافیک بر آن در دانشگاه علوم پزشکی زنجان» را طی سال های ۱۳۷۰-۱۳۸۸ مطالعه کردند. نتایج تحقیق آن ها نشان داد که عوامل مهم تأثیرگذار در افت تحصیلی عبارت بودند از سن، جنس، سهمیه و منطقه. (اسکندری و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۵-۴۵). خزاعی افت تحصیلی

دانشجویان علوم پزشکی را مورد بررسی قرار داد. نتایج پژوهش وی نشان داد که بسیاری از عواملی که به عنوان متغیرهای تأثیرگذار بر افت تحصیلی شناخته شده اند نیاز به بررسی مجدد و تعریف عملیاتی دقیق تر دارند. (خزاعی، ۱۳۹۲: ۳۹۰-۳۸۰). کوهی نصرآبادی و همکارانش به تحقیق درباره ی نقش عوامل سازمانی در افت تحصیلی دانشجویان و راه های کنترل و کاهش آن در دانشگاه کاشان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که فقدان مشارکت در محیط یادگیری هسته ی تأثیرگذار بر افت تحصیلی دانشجویان دانشگاه کاشان است. (کوهی نصرآبادی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۶۱-۱۶۸).

سیریلو و هربل ایزنمن پژوهشی با عنوان «رفتار ارتباطی معلم در کلاس درس ریاضی» انجام داده اند. هدف آن ها از این پژوهش بررسی فهم و درک دانش آموزان از پنج دسته از رفتار ارتباطی معلمان ریاضی در کلاس می باشد که عبارتند از بازخواست، تشویق و تحسین، حمایت غیر کلامی، درک کردن و دوستانه بودن، کنترل کردن. یافته های پژوهش نشان داده است که میان درک و فهم دانش آموزان پسر و دختر از رفتار ارتباطی معلمان ریاضی در کلاس تفاوت معنادار وجود دارد که اغلب تفاوت ها در متغیر حمایت غیر کلامی می باشد. (آیزنمن، سیریلو، ۲۰۰۶). تارنت و همکاران در پژوهش خود درباره ی روابط نوجوانان با همسالان به این نتیجه دست یافته اند که مزایای ناشی از عضویت در گروه در میان نوجوانان بخشی از فرآیندهای درون گروهی را تشخیص و پیش بینی می کند. (تارنت و همکاران، ۲۰۰۴).

در شهر خاش از میان ۳۲۹ نفر دانش آموز پسر پایه هفتم ۹۱ نفر تجدید شده اند و ۴۵ نفر ترک تحصیل کرده اند و از میان ۱۳۱ دانش آموز دختر پایه هفتم فقط یک نفر ترک تحصیل کرده است. در پایه هشتم از میان ۳۰۵ دانش آموز پسر ۸۴ نفر تجدید شده اند و ۳۲ نفر ترک تحصیل کرده اند. و از میان ۱۲۸ دانش آموز دختر ۱۲ نفر ترک تحصیل کرده اند. در پایه نهم از میان ۲۸۴ دانش آموز پسر ۳۸ نفر تجدید شده اند و ۳۹ نفر ترک تحصیل کرده اند. و از میان ۱۰۹ دانش آموز دختر ۳۴ نفر ترک تحصیل کرده اند. (سامانه ی دانش آموزی سیدا). با توجه به آمار فوق در این تحقیق بر آن هستیم تا عوامل جامعه شناختی افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول در شهر خاش را بررسی کنیم و به این سوال پاسخ دهیم کدام عوامل اجتماعی در افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش و به چه میزان تاثیر دارند؟

فرضیه های تحقیق

- ۱) به نظر می رسد بین کاهش ارتباط اولیا و مربیان و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه وجود دارد.
- ۲) به نظر می رسد بین اختلاف و جدایی والدین دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش از یکدیگر و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.
- ۳) به نظر می رسد بین میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب در دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.
- ۴) به نظر می رسد بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.
- ۵) به نظر می رسد بین مسائل آموزشی مدرسه و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه وجود دارد.
- ۶) به نظر می رسد بین اعتیاد والدین دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

در این تحقیق با توجه به ماهیت موضوع تحقیق و حجم و سطح تحقیق، سوگیری تحقیق و رهیافت آن از روش توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شده است. برای جمع آوری اطلاعات در مورد افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش از تکنیک های پرسشنامه و مصاحبه استفاده شده است. جامعه ی آماری این پژوهش شامل ۳۰۰ نفر از معلمان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش می باشند و حجم نمونه ۱۶۹ نفر با استفاده از فرمول کوکران به دست آمد. با هماهنگی مدیریت آموزش و پرورش شهرستان خاش به تعدادی از مدارس پسرانه و دخترانه ی مقطع متوسطه ی اول شهرستان خاش مراجعه و ضمن مصاحبه با مدیران و دبیران، پرسشنامه در اختیار آنان قرار داده شد. تا با توجه به اطلاعاتی که همکاران محترم از اوضاع اجتماعی دانش آموزان و خانواده های آنها و دوستان و اطرافیان شان دارند به سوالات پرسشنامه پاسخ دهند. پرسشنامه ی مربوط به افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش شامل ۲۵ سوال است که با استفاده از طیف لیکرت طراحی شده است. سوالات پرسشنامه در ارتباط با سوالات و فرضیه های تحقیق می باشد که پاسخ دهندگان (معلمان) برای پاسخ دادن به این سوالات یکی از گزینه های کاملاً موافق، موافق،

نظری ندارم، مخالف، کاملاً مخالف را انتخاب می کنند. متغیرهایی که در ارتباط با افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش (متغیر وابسته) مورد سنجش قرار گرفته اند عبارتند از: شغل والدین؛ ارتباط اولیا و مربیان؛ دور بودن خانه از مدرسه؛ فقدان والد یا والدین؛ جدایی والدین از یکدیگر؛ مشاجره و ناسازگاری والدین با یکدیگر؛ مشاوره و ناسازگاری برادران و خواهران با یکدیگر؛ وجود ناپدری و نامادری در خانواده؛ اعتیاد دانش آموزان؛ اعتیاد والدین دانش آموزان؛ ارتباط با دوستان ناباب؛ فقر مالی خانواده؛ فقر فرهنگی والدین؛ بی سواد یا کم سواد والدین؛ ورشکستگی سیاسی والدین؛ ورشکستگی اقتصادی والدین؛ شیوه ی نامناسب تدریس معلم؛ برنامه ریزی درسی نامناسب مدرسه؛ شرایط فیزیکی نامناسب کلاس درس؛ تعویض مکرر معلمان کلاس؛ عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی؛ غیبت مکرر دانش آموزان از کلاس؛ جمعیت زیاد دانش آموزان در کلاس؛ تعطیلی های پیش بینی نشده ی مدارس و رفتار نامناسب با دانش آموزان.

در این پژوهش نتایج آزمون آلفای کرونباخ با مقدار ۰.۸۸۴، نشان داد سوالات پرسشنامه (۲۵ آیت) از اعتبار مطلوبی برخوردار است (آلفا بزرگتر از ۰.۷). همچنین نتایج آزمون KMO و بارتلت به ترتیب ۸۲/۰ و ۱۶۷۳/۵۹ بدست آمد که نشان می دهد سوالات پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردار است ($P < 0.05$).

یافته ها

جدول ۱. یافته های توصیفی ویژگی های جمعیت شناختی والدین

درصد فراوانی	فراوانی	ویژگی
۶۰.۹۴	۱۰۳	۲۵-۴۰ سال
۱۴.۷۹	۲۵	۴۱-۵۵ سال
۲۴.۲۷	۴۱	۵۶ سال و بیشتر
۱۰۰.۰۰	۱۶۹	مجموع
۵۶.۸۰	۹۶	کارشناسی
۲۹.۵۸	۵۰	کارشناسی ارشد
۱۳.۶۲	۱۴	دکتری
۱۰۰.۰۰	۱۶۹	مجموع

براساس جدول ۱ یافته های توصیفی نشاد داد از بین ۱۶۹ نفر از آزمودنی ها، بیشترین توزیع فراوانی در بازه سنی ۲۵ تا ۴۰ سال (۶۰٫۹۴ درصد)، با سطح تحصیلی کارشناسی (۵۶٫۸۰ درصد) وجود دارد.

جدول ۲. یافته های توصیفی متغیرهای پژوهش

کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف استاندارد	کشیدگی	چولگی
۱۶۹	۳۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۰۴۷۹۳	-۲۶۶	-۵۶۵
۱۶۹	۵۰۰	۲۵۰۰۰	۱۹۳۵۵۰	-۸۰۵	۹۱۹
۱۶۹	۱۰۰	۵۰۰	۳۱۵۹۸	-۰۲۵	۱۳۶۴
۱۶۹	۵۰۰	۲۵۰۰۰	۱۷۵۳۸۵	-۳۱۳	-۰۵۸
۱۶۹	۱۳۰۰	۴۵۰۰۰	۳۵۲۹۵۹	-۶۵۲	۷۷۸
۱۶۹	۲۰۰	۱۰۰۰۰	۸۳۲۵۴	-۱۰۶۷	۱۰۹۳۹
۱۶۹	۲۹۰۰	۱۲۵۰۰	۹۴۱۵۳۸	-۲۱۸	۱۵۰۶

همانطور که جدول ۲ نشان می دهد متوسط کاهش ارتباط اولیا و مربیان برابر ۱۵، متوسط اختلاف و جدایی والدین برابر ۲۵؛ متوسط ارتباط با دوستان ناباب برابر ۵، متوسط پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین برابر ۲۵، متوسط مسائل آموزشی مدرسه برابر ۴۵؛ متوسط اعتیاد والدین برابر ۱۰ و متوسط افت تحصیلی برابر ۱۲۵ به دست آمد. افزون بر این، از آنجایی که مقادیر کشیدگی و چولگی در بازه ۲ تا منفی ۲ هستند، بنابراین متغیرها از توزیع نرمال برخوردار بوده، جهت تحلیل فرضیه ها از آزمون های پارامتریک استفاده خواهد شد.

فرضیه اول: به نظر می رسد بین کاهش ارتباط اولیا و مربیان و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه وجود دارد.

جدول ۳. تحلیل رگرسیون بین کاهش ارتباط اولیا و مربیان و افت تحصیلی دانش آموزان

کاهش ارتباط اولیا و مربیان		افت تحصیلی
ضرب پیرسون	کاهش ارتباط	ضرب همبستگی
	اولیا و مربیان	سطح معناداری
		۱
		-۶۷۲××
		۰۰۰

۱۶۹	۱۶۹	تعداد مشاهدات	افت تحصیلی دانش آموزان
۱	-۰.۶۷۲××	ضریب همبستگی	
	.۰۰۰	سطح معناداری	
۱۶۹	۱۶۹	تعداد مشاهدات	
.451= R ²		.672= R	ضریب تعیین

سطح معناداری	t	ضرایب استاندارد شده		ضرایب استاندارد نشده		تحلیل رگرسیون مدل
		بتا	خطای استاندارد	B	خطای استاندارد	
.۰۰۰	۱۸.۳۲۸		۳.۱۷۶	۵۸.۲۱ ۳		افت تحصیلی دانش آموزان
.۰۰۰	-۱۱.۷۱۲	-۰.۶۷۲××	.۲۹۳	- ۳.۴۳۰		کاهش ارتباط اولیا و مربیان

طبق جدول ۳ یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین متغیر کاهش ارتباط اولیا و مربیان و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه معکوس و معناداری با ضریب همبستگی منفی ۰,۶۷۲ وجود دارد ($P < 0.05$). به این معنی که با کاهش ارتباط اولیا و مربیان، میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین R^2 نشان داد متغیر کاهش ارتباط اولیا و مربیان، ۴۵ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. همچنین یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد متغیر ارتباط اولیا و مربیان تاثیر معنادار و معکوسی با ضریب بتای منفی ۰,۶۷۲ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش دارد ($P < 0.05$). یعنی با کاهش ارتباط اولیا و مربیان، میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. به طور کلی فرضیه تایید شد.

فرضیه دوم: به نظر می رسد بین اختلاف و جدایی والدین دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش از یکدیگر و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.

جدول ۴. ضریب پیرسون، تعیین و تحلیل رگرسیون اختلاف و جدایی والدین و افت تحصیلی دانش آموزان

افت تحصیلی دانش آموزان	اختلاف و جدایی والدین	ضریب همبستگی	اختلاف و جدایی والدین
.۷۸۱××	۱	سطح معناداری	ضریب پیرسون
.۰۰۰	۱۶۹	تعداد مشاهدات	افت تحصیلی دانش آموزان
۱۶۹	.۷۸۱××	ضریب همبستگی	تعداد مشاهدات
۱	.۰۰۰	سطح معناداری	
۱۶۹	۱۶۹	تعداد مشاهدات	

ضریب تعیین		.781= R		.610 = R ²	
تحلیل رگرسیون مدل		ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
B	خطای استاندارد	بتا	t	سطح معنادار	سطح معنادار
۳۶.۱۹۰	۳.۶۵۳		۹.۹۰۶	.۰۰۰	افت تحصیلی دانش آموزان
۲.۹۹۵	.۱۸۵	.۷۸۱	۱۶.۱۵۸	.۰۰۰	اختلاف و جدایی والدین

براساس جدول ۴ یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین متغیر اختلاف و جدایی والدین و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه مستقیم و معناداری با ضریب همبستگی ۰,۷۸۱ وجود دارد ($P < 0.05$). به این معنی که با افزایش اختلاف و جدایی والدین، میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نشان داد متغیر اختلاف و جدایی والدین، ۶۱ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند.

همچنین یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد متغیر اختلاف و جدایی والدین تاثیر معنادار و مستقیمی با ضریب بتای ۰,۷۸۱ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش دارد ($P < 0.05$). یعنی با افزایش اختلاف و جدایی والدین، میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. به طور کلی فرضیه تایید شد.

فرضیه سوم: به نظر می رسد بین میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب در دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.

جدول ۵. ضریب پیرسون، تعیین و تحلیل رگرسیون ارتباط با دوستان ناباب و افت تحصیلی دانش آموزان

ارتباط با دوستان ناباب		افت تحصیلی دانش آموزان	
ضریب همبستگی	۱	۶۱۸××	
ارتباط با دوستان ناباب			۰۰۰
سطح معناداری			۱۶۹
تعداد مشاهدات	۱۶۹		۱
ضریب همبستگی	۶۱۸××		
افت تحصیلی			۰۰۰
سطح معناداری			۱۶۹
تعداد مشاهدات	۱۶۹		

ضریب تعیین		.618= R		.382 = R ²	
تحلیل رگرسیون مدل		ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
افت تحصیلی دانش آموزان	۷۳.۷۰۲	خطای استاندارد	۲.۱۹۴	بتا	t
ارتباط با دوستان ناباب	۶.۴۷۳	۰.۶۳۷	۰.۶۱۸	۱۰.۱۵۴	۰.۰۰۰

همانطور که در جدول ۵ مشاهده می شود یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین ارتباط با دوستان ناباب و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه مستقیم و معناداری با ضریب همبستگی ۰,۶۱۸ وجود دارد ($P < 0.05$). به این معنی که با افزایش میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب، میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نشان داد میزان ارتباط با دوستان ناباب، ۳۸ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد میزان ارتباط با دوستان ناباب تاثیر معنادار و مستقیمی با ضریب بتای ۰,۶۱۸ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش دارد ($P < 0.05$). یعنی با افزایش میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب، میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. به طور کلی فرضیه تایید شد.

فرضیه چهارم: به نظر می رسد بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.

جدول ۶. ضریب پیرسون، تعیین و تحلیل رگرسیون پایگاه اجتماعی و اقتصادی و افت تحصیلی دانش آموزان

پایگاه اجتماعی و اقتصادی		افت تحصیلی دانش آموزان	
ضرب همبستگی	۱	۰.۷۲۴××	
سطح معناداری		۰.۰۰۰	
تعداد مشاهدات	۱۶۹	۱۶۹	
ضرب همبستگی	ضرب پیرسون	۱	۰.۷۲۴××
سطح معناداری	افت تحصیلی دانش آموزان	۰.۰۰۰	
تعداد مشاهدات		۱۶۹	۱۶۹
ضرب تعیین		۰.۷۲۴= R	۰.۵۲۴= R ²

سطح معنادار	t	ضرایب استاندارد		B	تحلیل رگرسیون مدل
		شده	خطای استاندارد		
۰.۰۰۰	۱۵.۸۵۶		۳.۲۴۲	۵۱.۴۰۷	افت تحصیلی دانش آموزان
۰.۰۰۰	-۱۳.۵۶ ۶	-۰.۷۲۴	۰.۱۸۰	-۲.۴۳۷	پایگاه اجتماعی اقتصادی

یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی و میزان افت تحصیلی دانش-آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه معکوس و معناداری با ضریب همبستگی منفی ۰,۷۲۴ وجود دارد ($P < 0.05$). به این معنی که با کاهش پایگاه اجتماعی و اقتصادی، میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نشان داد پایگاه اجتماعی و اقتصادی، ۵۲ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد پایگاه اجتماعی اقتصادی تاثیر معنادار و معکوسی با ضریب بتای منفی ۰,۷۲۴ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش دارد ($P < 0.05$). یعنی با کاهش پایگاه اجتماعی و اقتصادی، میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. به طور کلی فرضیه تایید شد.

فرضیه پنجم: به نظر می رسد بین مسائل آموزشی مدرسه و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه وجود دارد.

جدول ۷. تحلیل رگرسیون مسائل آموزشی مدرسه و افت تحصیلی دانش آموزان

مسائل آموزشی مدرسه		افت تحصیلی دانش آموزان	
ضریب	۱	ضریب همبستگی	-۰.۸۱۷××
مسائل آموزشی		سطح معناداری	۰.۰۰۰
پیرسون		تعداد مشاهدات	۱۶۹

۱	$-۰.۸۱۷ \times x$	ضریب همبستگی	افت تحصیلی
	.۰۰۰	سطح معناداری	دانش آموزان
۱۶۹	۱۶۹	تعداد مشاهدات	

ضریب تعیین		$R = 0.817$		$R^2 = 0.667$	
تحلیل رگرسیون مدل		ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	سطح معنادار	
B	خطای استاندارد	بتا	t		
۲۲.۰۶۸	۳.۹۹۰		۵.۵۳۰	.۰۰۰	افت تحصیلی دانش آموزان
-۲.۰۴۲	.۱۱۲	-۰.۸۱۷	-۱۸.۳۰	.۰۰۰	مسائل آموزشی مدرسه

در جدول ۷ ملاحظه می‌گردد که یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین مسائل آموزشی مدرسه و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه معکوس و معناداری با ضریب همبستگی منفی ۰.۸۱۷ وجود دارد ($P < 0.05$). به این معنی که با افزایش کیفیت مسائل آموزشی مدرسه، میزان افت تحصیلی دانش آموزان کاهش می‌یابد. یافته های ضریب تعیین نشان داد مسائل آموزش مدرسه، ۶۶ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می‌کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد مسائل آموزشی مدرسه تاثیر معنادار و معکوسی با ضریب بتای منفی ۰.۸۱۷ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش دارد ($P < 0.05$). یعنی با افزایش کیفیت مسائل آموزشی مدرسه، میزان افت تحصیلی دانش آموزان کاهش می‌یابد. به طور کلی فرضیه تایید شد.

فرضیه ششم: به نظر می‌رسد بین اعتیاد والدین دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش و میزان افت تحصیلی آنان رابطه وجود دارد.

جدول ۸. ضریب پیرسون، تعیین و تحلیل رگرسیون اعتیاد والدین و افت تحصیلی دانش آموزان

اعتیاد والدین		افت تحصیلی دانش آموزان
ضریب همبستگی	۱	$.577 \times \times$
سطح معناداری		.۰۰۰
تعداد مشاهدات	۱۶۹	۱۶۹
ضریب همبستگی	$.577 \times \times$	۱
سطح معناداری	.۰۰۰	
تعداد مشاهدات	۱۶۹	۱۶۹

ضریب تعیین		$.577 = R$	$.333 = R^2$
تحلیل رگرسیون مدل	B	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد شده
افت تحصیلی دانش آموزان	۵۰.۸۲۲	۴.۸۲۶	t
اعتیاد والدین	۵.۲۰۵	۰.۵۶۹	۹.۱۴۰

یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین اعتیاد والدین و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش رابطه مستقیم و معناداری با ضریب همبستگی $.577$ وجود دارد ($P < 0.05$). به این معنی که با افزایش اعتیاد والدین، میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نشان داد اعتیاد والدین، 33 درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد اعتیاد والدین تاثیر معنادار و مستقیمی با ضریب بتای $.577$ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر خاش

دارد ($P < 0.05$). یعنی با افزایش اعتیاد والدین، میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می‌یابد و فرضیه تایید شد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی عوامل اجتماعی موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش انجام گرفت. جامعه ی آماری این پژوهش معلمان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش هستند و نمونه ی آماری تعداد ۱۶۹ نفر از معلمان هستند که به سوالات پرسشنامه مربوط به افت تحصیلی دانش آموزان پاسخ داده اند. از بین این ۱۶۹ نفر ۱۰۳ نفر در بازه ی سنی ۲۵ تا ۴۰ سال (۶۰/۹۴ درصد)، ۲۵ نفر در بازه ی سنی ۴۱ تا ۵۵ سال (۱۴/۷۹ درصد) و ۴۱ نفر در بازه ی سنی ۵۶ سال و بیشتر (۲۴/۲۷ درصد) به سوالات پرسشنامه پاسخ داده اند. بیشترین پاسخ دهندگان به سوالات پرسشنامه معلمان و دبیران جوان شاغل در مقطع متوسطه ی اول شهر خاش هستند. که بیشترین توزیع فراوانی را در بین پاسخ دهندگان به سوالات دارند. همچنین بر اساس سطح تحصیلات آزمودنی ها از بین ۱۶۹ نفر، ۹۶ نفر با مدرک کارشناسی (۵۶/۸۰ درصد) و ۵۰ نفر با مدرک کارشناسی ارشد (۲۹/۵۸ درصد) و ۱۴ نفر با مدرک دکتری (۱۳/۶۲ درصد) به سوالات پرسشنامه پاسخ داده اند. که بیشترین توزیع فراوانی را در بین پاسخ دهندگان به سوالات دارندگان مقطع کارشناسی تشکیل می دهند.

در این پژوهش متغیرهای کاهش ارتباط اولیا و مربیان، اختلاف و جدایی والدین، ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب، پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین، مسائل آموزشی مدرسه و اعتیاد والدین به عنوان متغیرهای مستقل با افت تحصیلی به عنوان متغیر وابسته بررسی شد نتایج نشان داد متغیرها از توزیع نرمال برخوردارند.

در ارتباط با فرضیه ۱ تأثیر عواملی مانند شغل والدین، عدم آشنایی والدین با اهمیت ارتباط با مربیان و دور بودن مسیر خانه دانش آموزان از مدرسه و رابطه ی این عوامل با میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش بررسی شد. نتایج پژوهش با استفاده از آزمون پیرسون نشان داد بین متغیر کاهش ارتباط اولیا و مربیان و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه ی معکوس و معناداری با ضریب همبستگی منفی ۰/۶۷۲ وجود دارد به این معنی که با کاهش ارتباط اولیا و مربیان میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. یافته های

ضریب تعیین در این پژوهش نشان داد متغیر کاهش ارتباط اولیا و مربیان ۴۵ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد متغیر ارتباط اولیا و مربیان تأثیر معنادار و معکوسی با ضریب بتای منفی ۰/۶۷۲ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش دارد. یعنی هرچه میزان ارتباط اولیا و مربیان کاهش یابد میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش افزایش می یابد. و به طور کلی این فرضیه تأیید شد.

در فرضیه ۲ عواملی مانند فقدان والد یا والدین دانش آموزان، جدایی والدین از یکدیگر، مشاجره و ناسازگاری والدین با یکدیگر، مشاجره ی برادران و خواهران با یکدیگر و وجود ناپدیری و نامادری در خانواده و ارتباط این عوامل با افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش بررسی شد. نتایج این پژوهش با استفاده از آزمون پیرسون نشان داد بین متغیر اختلاف و جدایی والدین و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه ی مستقیم و معناداری با ضریب همبستگی ۰/۷۸۱ وجود دارد. به این معنی که با افزایش اختلاف و جدایی والدین میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نیز نشان داد متغیر اختلاف و جدایی والدین ۶۱ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد متغیر اختلاف و جدایی والدین تأثیر معنادار و مستقیمی با ضریب بتای ۰/۷۸۱ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش دارد. یعنی با افزایش اختلاف بین والدین و جدایی آن ها میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. و به طور کلی این فرضیه تأیید شد.

در فرضیه سوم عواملی مانند گشت و گذار نوجوانان و دانش آموزان در خارج از منزل و ارتباط آنان با دوستان ناباب بدون اطلاع والدین بررسی شد. نتایج آزمون پیرسون نشان داد بین ارتباط با دوستان ناباب و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه ی مستقیم و معناداری با ضریب همبستگی ۰/۶۱۸ وجود دارد. به این معنی که با افزایش میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نیز نشان داد میزان ارتباط با دوستان ناباب ۳۸ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان می دهد میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب تأثیر معنادار و مستقیمی با ضریب بتای ۰/۶۱۸ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان

مقطع متوسطه ی اول شهر خاش دارد. یعنی با افزایش میزان ارتباط دانش آموزان با دوستان ناباب میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. و به طور کلی این فرضیه تأیید شد.

فرضیه ۴ عواملی مانند فقر مالی و فقر فرهنگی والدین و بی سوادی و کم سوادی والدین و ورشکستگی سیاسی و اقتصادی والدین و ارتباط این عوامل با میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش را بررسی کرد. یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه ی معکوس و معناداری با ضریب همبستگی منفی $0/724$ وجود دارد. به این معنی که با کاهش پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. یافته های ضریب تبیین نشان داد پایگاه اجتماعی و اقتصادی 52 درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد پایگاه اجتماعی، اقتصادی تأثیر معنادار و معکوسی با ضریب بتای منفی $0/724$ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش دارد. یعنی با کاهش پایگاه اجتماعی و اقتصادی والدین میزان افت تحصیلی دانش آموزان افزایش می یابد. و به طور کلی این فرضیه تأیید شد.

در فرض ۵ پژوهش عواملی مانند شیوه ی نامناسب تدریس معلم، برنامه ریزی نامناسب مدرسه، شرایط فیزیکی نامناسب کلاس درس، تعویض مکرر کلاس، عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی در کلاس درس توسط معلم، غیبت مکرر دانش آموزان از کلاس، جمعیت زیاد دانش آموزان در کلاس، تعطیلات پیش بینی نشده ی مدارس، رفتار نامناسب کارکنان اداری مدرسه با دانش آموزان و رابطه ی این عوامل با افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش بررسی شد. یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین مسائل آموزشی مدرسه و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه ی معکوس و معناداری با ضریب همبستگی منفی $0/817$ وجود دارد. به این معنی که با افزایش کیفیت مسائل آموزشی مدرسه میزان افت تحصیلی دانش آموزان کاهش می یابد. یافته های ضریب تبیین نشان داد مسائل آموزشی مدرسه 66 درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد مسائل آموزشی مدرسه تأثیر معنادار و معکوسی با ضریب بتای منفی $0/817$ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش دارد. یعنی با افزایش کیفیت مسائل

آموزشی مدرسه میزان افت تحصیلی دانش آموزان کاهش می یابد. و به طور کلی این فرضیه تأیید شد.

در نهایت در فرض ۶ عواملی مانند اعتیاد والدین دانش آموزان، اعتیاد خود دانش آموزان و رابطه ی این عوامل با افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش بررسی شد. یافته های آزمون پیرسون نشان داد بین اعتیاد والدین و میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش رابطه ی مستقیم و معناداری با ضریب همبستگی ۰/۵۷۷ وجود دارد. به این معنی که با افزایش اعتیاد والدین میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد. یافته های ضریب تعیین نشان داد. اعتیاد والدین ۳۳ درصد از واریانس افت تحصیلی دانش آموزان را تبیین و پیش بینی می کند. یافته های تحلیل رگرسیون نشان داد اعتیاد والدین تأثیر معنادار و مستقیمی با ضریب بتای ۰/۵۷۷ بر میزان افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول شهر خاش دارد. یعنی با افزایش اعتیاد والدین میزان افت تحصیلی دانش آموزان نیز افزایش می یابد.

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادات ذیل جهت کاهش افت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه ی اول خاش ارائه می گردد:

- ✓ برقراری ارتباط مستمر مربیان با اولیای دانش آموزان به صورت حضوری و در صورت لزوم به صورت تلفنی و یا از طریق فضای مجازی.
- ✓ برگزاری جلسات آموزش خانواده در آموزشگاه و دعوت از اولیای دانش آموزان جهت روشن نمودن اهمیت ارتباط اولیا و مربیان در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان.
- ✓ شناسایی والدینی که با یکدیگر مشاجره و اختلاف دارند. و توجه آن ها جهت مراجعه به مشاور خانواده برای حل شدن و یا کاهش اختلاف هایشان.
- ✓ دعوت از ناپدیری و یا نامادری دانش آموزان به آموزشگاه و برگزاری جلسات توجیهی با آنان جهت کمک به پیشرفت تحصیلی دانش آموزانی که در منزل آنان سکونت دارند.
- ✓ شناسایی والدینی که اعتیاد به مواد مخدر دارند و هدایت و راهنمایی آن ها جهت مراجعه به مراکز ترک اعتیاد مانند کمپ ها و.....
- ✓ برگزاری جلسات با معلمان مدارس جهت تشویق آن ها در به کارگیری روش های نوین در تدریس.

- ✓ مذاکره با مدیران مدارس و معلمان برای برنامه ریزی درست دروس در مدرسه جهت کاهش افت تحصیلی دانش آموزان.
- ✓ تشویق معلمان و دبیران به استفاده از وسایل کمک آموزشی در کلاس درس در جهت تقویت پیشرفت تحصیلی دانش آموزان.
- ✓ مذاکره با کارکنان اداری و آموزشی مدارس و تشویق آن ها به خوش رفتاری با دانش آموزان و پرهیز از رفتار نادرست مانند تنبیه بدنی و.... جهت کاهش تأثیر این عوامل بر افت تحصیلی دانش آموزان.

منابع

- ابراهیم کافوری، کیمیا. ملکی، حسن. خسروی، علی اکبر. (۱۳۹۴). بررسی نقش عناصر برنامه ی درسی کلان در افت تحصیلی درس ریاضی سال اول دوره ی متوسطه از دیدگاه شرکای برنامه ی درسی، **فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی**، ۱۲(۱۷): ۶۲-۵۰.
- پرایر، جنیفر. جرارد، مورین. (۱۳۸۸). **مشارکت خانواده در آموزش و پرورش پیش دبستانی**، (ترجمه ی علی ایمانی)، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- تلخابی، علیشه. (۱۳۸۹). بررسی مهارت های ارتباطی در رفتار کلاسی معلمان و رابطه ی آن با درصد قبولی دانش آموزان شهر تهران، **فصلنامه اندیشه های نوین علوم تربیتی**، ۵ (۳): ۴۳-۲۵.
- جلالوند، طاهره. (۱۳۹۱). **دیدگاه جامعه شناختی در آموزش و پرورش**، پایان نامه ی کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، دانشکده ی روان شناسی و علوم تربیتی.
- دراکسلر، الکساندر. وادی، حداد (۱۳۸۴)، **فناوری برای آموزش: قابلیت ها، پارامترها و چشم اندازها**، ترجمه محمد رضا سرکار آرائی و علی رضا مقدم، تهران: نشر نی.
- سهرابی، ابوالفضل. جندقی، غلام رضا. (۱۳۸۴). بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با افت تحصیلی دانش آموزان متوسطه با تعیین سهم عوامل، **فصلنامه ی فرهنگ مدیریت**، ۳ (۴): ۱۸۰-۸.
- عابد زاده زواره، محمد صادق (۱۳۷۴)، **بررسی میزان تأثیر دو روش آموزش به روش های کارگاهی و غیر حضوری بر میزان آگاهی، نگرش و عملکرد بهورزان شهرستان های اردستان و نائین در مورد تغذیه کودکان زیر دو سال**. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.
- علی احمدی، علیرضا. بیگ زاده، محمد رضا (۱۳۸۱)، نقش شبکه های اطلاع رسانی و فناوری های چند رسانه ای در ارتقای سطح علمی و فنی کشور ها. **فصلنامه علمی و پژوهشی شریف**، ۱۸ (۱): ۵۴-۴۱.

فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۰)، نقش خود آموزی و مطالعه مستقل در یادگیری درس های تربیت بدنی، **فصلنامه المپیک**، ۹ (۴): ۳۴-۱۸.

فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۰)، مقایسه عملکرد تحصیلی دانشجویان تربیت بدنی نظام آموزش حضوری با راه دور و ارائه الگوی برنامه ریزی تربیت بدنی از راه دور. پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس.

لقمان نیا، مهدی. خامسان، احمد. آیتی، محسن. خلیفه، مجتبی. (۱۳۹۰). شناسایی مولفه های هویت ملی در برنامه های درسی بر اساس نظریه های داده بنیاد، **فصلنامه نوآوری های آموزشی**، ۱۰ (۴): ۵۶-۳۳.

کوثری، محمدعلی. (۱۳۸۹). مقایسه ی مهارت های ارتباطی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه ی روزانه و شبانه روزی های شهرستان کلاله، تهران: دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز، دانشکده ی روان شناسی و علوم اجتماعی.

مشکی، مهدی. شاه قاسمی، زهره. دلشاد نوغابی، علی و مسلم وعلیرضا. (۱۳۹۰). بررسی وضعیت و عوامل مرتبط با طلاق از دیدگاه زوجین مطلقه شهرستان گناباد. در سال های ۸۸-۱۳۸۷، **فصلنامه افق دانش**، ۱۷ (۱): ۴۴-۳۵.

نصیری، فهیمه (۱۳۸۴)، **امکان سنجی استقرار نظام آموزش ضمن خدمت در وزارت آموزش و پرورش کشور**. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.

نیکدل، حسن. (۱۳۸۹). **بررسی رابطه ی بین مهارت های ارتباطی معلمان با وضعیت تحصیلی دانش آموزان مدارس ابتدایی منطقه ی ۱۸ تهران سال تحصیلی ۹۰-۸۹**، پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، دانشکده ی علوم تربیتی و مشاوره. هادی، امید. آسیان، حسینعلی (۱۳۸۱)، **بررسی آراء و نظریات مدیران و معلمان مدارس راهنمایی مشهد، تربت جام در مورد تأیید آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت بر کارایی معلمان**، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

هرگنهان، بی. آر. و السون، متیو اچ. (۱۳۸۳)، **مقدمه ای بر نظریه های یادگیری**. ترجمه علی اکبر سیف. تهران، نشر دوران.

Costa Evandro B., Balduino Fonseca Marcelo, Almeida Santana Fabrisia Ferreirad, Araújo Joilson Regod (2017) Evaluating the effectiveness of educational data mining techniques for early prediction of students' academic failure in introductory programming courses, **Computers in Human Behavior**, 73, 247-256.

Grotevant, HD. (1992). **Assigned and chosen identity components: A process perspective on their integration** In G.R. Adams, T.P. G, and R. M. (E ds), *Advances in adolescent development: Adolescent identity formation* (PP.73-90).

- Lee Wincy Wing Sze (2017) Relationships among grit, academic performance, perceived academic failure, and stress in associate degree students, **Journal of Adolescence**, 60, 148-152.
- Marshall, S. & Mitchell, G. (2015). **E-Learning Process Maturity in the New Zealand Tertiary Sector**. Paper presented at the EDUCAUSE in Australasia 2005 Conference: Auckland, April 5- 8.
- Kelly, T. & Bauer D. (2014). Managing Intellectual capital via e-learning at Cisco, C. Holsapple (Ed.). **Handbook on knowledge management 2: Knowledge directions**, Springer, Berlin, Germany: 511–532
- Lien, N. H. & Kao, S. L. (2013). The Effects of Service Quality Dimensions on Customer Satisfaction Across Different Service Types: Alternative Differentiation As a Moderator. **Advances in Consumer Research**, 35: 522-526
- Tarrant, M; North, A. C; Hargreaves, D.J. (2004). Adolescents intergroup attributions: A comparison of two social identities. **Journal of Youth and Adolescence**, 33(3), 177-185.
- Tekin, A.K. (2011). Parent involvement revisited Background, theories, and models. **International Journal of applied educational studies**, 11 (1), 1-13.
- Waterman, A.S. (1992). **Identity as an aspect of optional psychological functioning**. in G.R. Adams, T.P. G, and R. Monte mayor (E ds.), *Advances in adolescent development: Adolescent identity formation*. (PP .55-72). Newbury Park, CA: Sage.
- Zhang, Aixiu. (2003), **Transactional Distance in Web Based College Learning Environments: Toward Measurement and Theory Construction**, Doctorate Thesis, Virginia Commonwealth University.

Investigating the social factors affecting the academic failure of first high school students

Quarterly Journal of Educational Leadership
& Administration
Islamic Azad University Garmsar Branch
Vol.19, No 1, Spring 2024, No.71

Investigating the social factors affecting the academic failure of first high school students

Khodanazar Isa Zehi Rigi, Alireza Khodami, Majid Reza Karimi, Seyed Korosh Sarwarzadeh

Abstract:

purpose: One of the important issues of our society is the drop in academic performance of Students at different levels of education. A phenomenon that is considered a serious obstacle to achieving the high goals of education. The topic of the current research is (sociological investigation of students' academic failure, a case study of first secondary students in K hash city). The main goal of the current research is to identify the social factors affecting the academic failure of students and to provide useful and correct solutions to improve this situation.

Methods: The research method in this research is a Survey Questionnaire and interview techniques have been used in this research and library studies to collect information. The statistical population in this research is all the teachers of the First secondary level of K hash city and the statistical sample is 169 teachers of the First Secondary level of K hash city, who answered the questions of the related to the academic failure of students. In this research the ideas of Theorists such as Anthony G, Jean Piaget, James Colman, John Dewey, Charles Horton Cooley, George, G, Karl Marx, Max Weber and have been used.

Findings The results of this research showed that there is an inverse and significant relationship between the decrease in communication between parents and teachers, between the social and economic base of parents and between educational issues of the school and the academic failure of the first secondary students of K hash city. Also, there is a direct and meaningful relationship between differences and separation of parents between student's relationship with friends, and between parent's addiction and the academic Failure of first secondary students in Khash city.

Conclusion: Academic failure in students has various factors, among which the role of social factors is very prominent. The current research showed that parents' social and economic base, addiction, family relationships, etc. are influential in students' academic failure, and efforts should be made to manage them.

Keywords: Academic failure, addiction, school Education, Social base, Economic base.